

Lars Erik Larsson:

Sörmländska spelmän

En bok som aldrig blev tryckt.
Successivt utökad och illustrerad.

[Läs efterskriften!](#)

Klicka på namn i listan så kommer du till resp. person:

Vi välkomnar ändringar, tillägg och foton!

SAMUELSSON CARL LUDVIG fiol	4
SANDBERG ANDERS PETTER fiol	4
SCHWALBE PONTUS REINHOLD melodiupptecknare	4
SEGERBERG LARS ERIK fiol, klarinett, orgel m.m.	4
SJUTTIOÅTTAN fiol.....	5
SJÖBERG FRANS OSKAR fiol	6
SJÖBERG JOHAN OLOF fiol	6
SJÖBERG CARL (KALLE) BIRGER fiol.....	7
SJÖBERG CARL TURE fiol.....	7
SJÖBERG NILS BERTIL fiol, klarinett, saxofon m.m.	7
SJÖGREN GUNNAR fiol	9
SJÖGREN GUSTAFVA PETRONELLA se SJÖHOLM GUSTAFVA PETRONELLA	9
SJÖGREN KARL GUSTAF fiol	9
SJÖGREN MARIA SOFIA se HAGBERG MARIA SOFIA	10
SJÖGREN SOFIA JOSEFINA sång.....	10
SJÖHOLM GUSTAFVA PETRONELLA sång.....	11
SJÖSTEDT ERIK MAGNUS fiol	11
SKIRGUBBEN se ERSSON ERIC	11
SKOGSTORPEN se PERSSON JOHAN PETTER	12
SKRÄDDAR-ANDERS se ANDERSSON JOHAN EDVARD.....	12
SKRÄDDARE-NISSE se NILSSON JOHAN FREDRIK.....	12
SKUTT-KALLE se PETTERSSON KARL (KALLE).....	12
SKYRTORPAREN se KARLSSON KARL OSKAR	12
SKÄCKLINGE-FRANS se PETTERSSON FRANS OSKAR	12
SME-ANTON se PETTERSSON ANTON	12

SMENS-AXEL se JOHANSSON CARL AXEL	12
SMÖRKULLAMOR se ASKLUND ESTER MARIA.....	12
SOLHYDDEGUBBEN se JOHANSSON JOHAN AUGUST	12
SPEL-ANDERS se ANDERSSON FRANS AUGUST.....	12
SPEL ARVID se KARLSSON KARL ARVID	12
SPEL EKMAN se EKMAN ANDERS.....	12
SPEL ERKER se ERIKSSON ERIK	12
SPEL ERKER se ERIKSSON CARL BERNHARD.....	12
SPEL ERKER eller GLABOLN DEN ÄLDRE se LARSSON ERIK	12
SPELFLICKAN fiol	13
SPEL LASSE se PERSSON LARS	13
SPEL-NISSE fiol.....	13
SPELMANS-NISSE se LARSSON NILS	13
SPEL-PELLE eller KALLE RUND se PETTERSSON KARL GUSTAF	13
STABBE PER se PER STABBE	13
STAGNELIUS MAGNUS fiol.....	13
STAHL ELISABETH sång.....	15
STAVASKRÄDDAREN se NILSSON JOHAN FREDRIK.....	16
STEN ERIK fiol.....	16
STEEN CARL FREDRIK fiol.....	17
STEEN KARL HUGO fiol	17
STENBERGA-LASSE se LARSSON KLAS ALBERT	17
STENBLOM ARTUR ADAM GIDEON fiol.....	17
STENBLOM INGEBORG ALICE se NYSTRÖM INGEBORG ALICE.....	17
STENHUS-JAN fiol	18
STRAND JON SAMUEL fiol, orgel	18
STRANDBERG CARL AUGUST fiol.....	18
STRANDBERG CARL FREDRIK fiol.....	18
SUNDIN GUSTAF WILHELM fiol.....	18
SUNDIN KLAS HALVAR fiol.....	18
SUNDQVIST fiol	19
SUNDQVIST JOHANNA CHARLOTTA sång.....	19
SUNDSTRÖM AXEL	20
SUNDSTRÖM AXEL ALFRED fiol	20
SVAHLBERG GUSTAF mungiga	20
SYRÉN GUSTAF fiol	20
SÅNGAREN fiol	20
SÄFSTRÖM GUSTAF BERTIL fiol	21
SÖDERBERG EDIT, ”KATTRINÄ I KLÖVHÄLLA” se RINGMAR EDIT AMANDA	21
SÖDERBERG NILS fiol	21
SÖDERLIND JOHANNA MATHILDA, ”HUSTRU TELL” sång	21
SÖDERSTRÖM JOHAN fiol	21

SÖDERSTRÖM KARL OTTO fiol.....	21
SÖDERSTRÖM OSKAR. fiol.....	22
SÖFSTEDT JONAS fiol.....	22
EFTERSKRIFT	23

SAMUELSSON CARL LUDVIG fiol

Arbetare från Sandstugan, Ösmo s:n.

Född 14/10 1864 i Stockholm.

Fosterson till spelmannen och torparen Carl Gustaf Andersson i Ekholmen, Ösmo s:n.

Han fattade stråken med vänster hand då han spelade. Dog i sin stuga vid Fagerviken, den stuga som numera kallas 'Luddes stuga' och ägs av Sotholms Härads Hembygdsförening, enligt en förteckning över Ösmospelmän förvarad i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

SANDBERG ANDERS PETTER fiol

Skräddare från Skansen, Svärta s:n.

Född 8/4 1832 i Gatstugan, Tystberga s:n.

Son till skräddaren Carl Sandberg och Cathrina Carlsdotter.

Gift 1:o med Maria Charlotta Rehnström.

Gift 2:o med Emma Maria Cecilia Jansson.

Flera polskor efter honom sjöngs av fru Erika Eriksson från Limmersvik, Svärta s:n, upptecknades och ingår i Olof Anderssons samling Sörmländska låtar som nr 567-568.

SCHWALBE PONTUS REINHOLD melodilupptecknare

Organist och klockare från Björkviks s:n.

Född 20/11 1815 i Stockholm. Död 1882.

Gift med Anna Charlotta Bergström.

Han valdes till organist och klockare i Björkviks församling den 29/11 1840.

Dessförinnan hade han varit organist i Södertälje och Turinge.

Gustaf Wetter skriver i ett förord till låtsamlingen '420 Svenska Danspolskor m.m. från Upland, Östergötland, Dalarne, Södermanland och Jemtland, satta för piano af A.G. Rosenberg' utgiven i faksimilupplaga av SSF och Sörmländska Folkmusikfonden, följande om Björkviksorganisten:

Han var av tysk härkomst. Vid sidan av organist- och klockaresysslan tjänstgjorde han som ambulerande folkskollärare i Björkviks församling 1843-1869.

1845 fick han Kungl. Maj:t:s silvermedalj 'för befrämjande av vaccinationen'. Rektor Robert Mörner skriver i sin Björkviksbok om honom:

"Mycket duglig medlem i samhället både vid orgeln, i katedern och andra värv."

Som låtupptecknare var Schwalbe synnerligen duglig: ungefär en fjärdedel av låtbeståndet i Rosenbergs samlingar har han tecknat upp eller samlat. Detta är föga känt. Spelmännen i både Södermanland och Östergötland är honom stort tack skyldig. Den gamle hederlige klockaren i Björkvik samlade sina melodier i skogsbygden mellan dessa båda landskap, alltså i Kolmården, samma trakt, där den lärde biblioteksmannen Olof Hylten-Cavallius, som skrivit Wärend och Wirdarne, år 1836 tecknade upp den tidigast kända varianten till melodien på Du gamla du fria."

SEGERBERG LARS ERIK fiol, klarinett, orgel m.m.

Organist och klockare från Floda s:n.

Född 9/6 1778 i Floda s:n.

Son till organisten Erik Segerberg och Catharina Åkerblom.

Död 13/1 1823 i Organiststugan, Floda s:n.

Gift med Hedvig Boman.

Många spelmän lärde sig spela av Segerberg och låtar efter honom finns upptecknade av Nils Dencker och förvaras i ULMA under acc. nr. 7922:4.

De spelades av bl. a. Fredrik Wilhelm Larsson och dennes fader Lars Erik Ersson.

Vid sockenstämma den 10/5 1795 utsågs Segerberg att upprätthålla organistsysslan i Floda församling efter sin avlidne fader.

! -----

3:o. Uti den genom döden afgångne Organisten Segerbergs ställe, tilläts hans son Lars Erik Segerberg, at tils vidare och så länge han sig skickeligen och wäl förhåller, få spela Socknens Orgvärk, hwarföre han äger at upbära samma lön och förmåner som hans Fader af Församlingen njutit, likwäl med uttryckelig Förpliktelse för Segerberg at jämte allt möjligt beflitande om förkofran och färdighet i Wärkets kännedom och handtering, tillika draga en öm omsorg för sin moders och syskons uppehälle till dess på annat sätt de kunna försörjde blifwa.

I dessa wilkår ingick Segerberg med betygande af sin tacksamhet emot socknemännens Wälwilja. Äfwen lofwade Pastor, att andraga detta Församlingens nu fattade Beslut hos Kyrkans Patronus, Herr Enviojen och Commendeuren Celsing hwars gunstiga bifall och Stadfästelse man hade all anledning att wänta.” (Floda KA vol. K I:1. ULA).

Ytterligare ur sockenstämmoprotokoll för Floda s:n. Denna gång från stämman den 22/5 1796:

” -----

§ 4. Likaledes åtog sig Kyrkowärden Per Berilsson i Berga uppå anmodan, förvaltningen af omyndige Orgnisten Segerbergs lön, såsom tillika Clarinettblåsare wid Södermanlands Regemente, med löfte at de inflytande penningar för hans räkning förwara och efter hans behof utlämna emot qvitto tills vidare.

I sådant ändamål aflämnades nu till Per Berilsson af Hr Inspector Fagergren på Ökna, såsom Segerberg tillhörige en Skuldsedel på Ellfwa Riksdaler 5 skilling 4 runstycken samt i Contant 5 Riksdaler 6 runstycken.

(Floda KA vol. K I:1. ULA)

Segerberg erhöll år 1821 medalj för väl ombesörjd vaccination inom Floda s:n.

SJUTTIOÅTTAN fiol

Oidentifierad spelman från Västra Vingåkers s:n.

Nils Dencker har i Vingåkersboken del I (utgiven av Vingåkers hembygdsförening 1945) publicerat en uppsats betitlad Spelmän och melodier i Vingåker, där han berättar om spelmannen Sjuttioåttan.

”Den äldste för mig bekante spelmannen i Vingåker kallades Sjuttioåttan. Ingen visste vad han hette. Ibland sades han vara från Julita eller Floda.

För 20 år sedan berättade en gammal man för mig, att han som liten pojke omkring år 1850 kommit över en färgburk och gett sig till att måla över Sjuttioåttans fiollåda, då denne bodde i en stuga i Floda. På gamla dar mindes han med nöje den nästan heliga vrede, som präglade Sjuttioåttan vid upptäckten av måleriarbetet. Nöjet var så mycket större, som Sjuttioåttan inte kunde komma åt pojken, ty han var ofärdig och fick åka i en liten vagn, som någon drog åt honom, när han for omkring till marknader eller andra folksamlingar för att spela för en slant.

Han lär ha fått sitt öknamn därav, att han brukade skryta över att han kunde 78 polskor. Mest höll han sig till en enda, påstod man elakt, och den satte man ord till. På grund av att gubben, som fick svälta i vardagslag, högg för sig ordentligt av maten, då han blev bjuden.

I yngre år spelade väl Sjuttioåttan inte så illa, ty kantorn i Floda AG Rosenberg, som omkring år 1830 upptecknade Tyska klockorna efter hans fiolspel, kallade honom för en ’landvirtuos’.

Sjuttioåttan brukade spela på Vingåkersmarknaden enligt vad en sagesman berättat för fil. dr. Imber Nordin-Grip:

– En gubbe satt i en dragkärra och spela fiol och sjöng. Han kunde 78 visor och därför fick han heta sjuttioåttan. En marken (På en marknad) vart pojka lessna ve hans sång, det var oförsämda visor, en var så här:

En gång låg jag hos en tiggareflicka.
Gud förlåte mitt minne.
Det ena ögat såg hon lite på,
det andra var hos den blinne,
arschele trint som e rove ...

Pojka fick tag och slängde opp gubben i träna och drog på och stjälppte ner alltihop, kärra och det som var i,
i ett dike bortve Kjesätter.

Men å eftermiddan satt gubben i kärra och spela och sjöng igen. Då har han drajji (dragit) tebaks.
(ULMA acc. nr. 11555)

Visan om Sjuttioåttan på marken:

Alla människor di har mage
men 78:an har en våm.
Ho är så stor som herrgårdshage,
ingen gårsgård vill där räcka om.

Visan kanske förtäljer oss något om hur Sjuttioåttan tog sig ut och med den matlust han tydligen begåvats
med är väl den design som inspirerat visdiktaren, helt naturlig.

Någon har sagt att Sjuttioåttan egentligen hette Per Johan Johansson-Winterroos, men någon med det
namnet har inte kunnat återfinnas i Vingåker, varken Västra eller Östra. Han säges vara född i Västra
Vingåker i ett soldattorp. Men icke heller denna uppgift går att verifiera. Han var ofärdig, så har flera
sagesmän sagt, och han lär ha talat i näsan. Han drog alltid fiolen i en vinglig kärra och själv sa han att han
inte var ofärdig, utan det berodde på den ”snea stöveln”.

– Om någon ser de här, tror de väl att själve fan har varit ute å gått, sa han en gång på ett ställe, när i den
nyfallna snön kärran och den sneda stöveln satt märken.

Han lär ha bott vid Ängtorp i Floda s:n under 1860-70 talen, men har ej kunnat återfinnas under Engtorp i
Floda församlings husförhörlängder. Han var i alla fall aldrig mantalsskriven där. En högst originell
spelman var han, den saken är helt klar.

SJÖBERG FRANS OSKAR fiol

Skogvaktare från Trångmossen, Rockelsta, Helgesta s:n.

Född 16/1 1870 i Tomta, Björnlunda s:n.

Son till arbetskarlen Gustaf Eriksson och Johanna Gabrielsdotter Wettergren.

Död 1948.

Gift med Klara Josefina Andersson.

Då han var elva år började han spela dragspel, men
köpte sig snart en fiol på vilken han förkovrade sig
hastigt. Han kom i förbindelse med en spelman i
Björnlunda vid namn Gustaf Landin, av vilken han
lärde mycket. Därjämte kunde Sjöberg inte undgå att
röna inflytande av den ofta omtalade August
Gustafsson Holtz i Björnlunda, f d regementsmusiker
och den namnkunnigaste bland spelmännen i orten.

Sjöberg hade ett genuint och gammaldags spelsätt,
och han utför sina melodier mycket rent och taktfast
samt i ett anmärkningsvärt raskt tempo. Sina flesta
låtar har han efter Landin.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Uppteckningen av Sjöbergs låtar skedde år 1936 av
Olof Andersson.

SJÖBERG JOHAN OLOF fiol

Arbetare från Stolpestrorp, Västerhaninge s:n.

Född 16/11 1842 i Hammar, Muskö s:n.

Son till bonden Isak Sjöberg och Aurora Charlotta Hamm.

Gift med Anna Lovisa Magnusdotter.

Han betraktades som en mycket duktig fiolspelare.

SJÖBERG CARL (KALLE) BIRGER fiol

Dräng från Estlöt, Sättersta s:n.

Född 29/12 1892 i Kronan, Björkviks s:n.

Son till skomakaren Adolf Wilhelm Sjöberg och Anna Lovisa Jonsdotter.

Han spelade ofta tillsammans med Sven Eriksson då denne bodde i Tuve, Sättersta.
(SVA acc. nr. Sf SF 406-401)

SJÖBERG CARL TURE fiol

Hemmansägare från Billesta, Överjärna s:n.

Född 4/4 1862 i Hamra, Botkyrka s:n.

Son till mjölnaren Lars Erik Sjöberg och Anna Cathrina Hellström.

Gift med Klara Lovisa Pettersson.

Han finns upptagen i en förteckning över Sorundaspelmän i SSF:s arkiv i Malmköping.

SJÖBERG NILS BERTIL fiol, klarinett, saxofon m.m.

Köpman från Rockelsta skogvaktartorp, Helgesta s:n.

Född 22/12 1911 i Trångmossen, Helgesta s:n.

Son till spelmannen och skogvaktaren Frans Oskar Sjöberg och Klara Josefina Andersson.

Gift med Karin Elisabeth Runman.

I Sörmlandslåten nr 2 1982 berättar red. Henry Sjöberg:

”När Bertil var sju år gammal lämnade fadern över en fiol till honom med orden:

– Du blir nog den, som blir spelman efter mig!

Bertil var en flitig elev. Vid elva års ålder började han lära sig noter och vid 13 års ålder fick han följa med fadern och spela till dans.

Han hade även spelningar när han gick och läste.

– Det var egentligen inte tillåtet, men vad skulle man göra – spela måste man ju.

När Bertil flyttade till Hälleforsnäs fanns redan flera av hans syskon där. Där blev han ganska omgående medlem av bruksorkestern, där han spelade klarinett. I stråkorkestern, som även fanns på bruket, spelade han fiol. I början av 1930-talet bildades så Sjöbergs orkester. Där spelade Bertil saxofon, klarinett och fiol. Orkestern var populär och hade många spelningar. Orkestern upplöstes på 1940-talet, då några av bröderna flyttade från Hälleforsnäs.

Folkmusiken hade Bertil fått av sin far. Men alla andra musikaliska uppdrag gjorde, att den fick stå tillbaka. Det hände dock, att Bertil gärna, när han övade, spelade gamla låtar efter far eller andra som han hört.

På 1920-talet var Bertil i Malmköping och hörde Jon Erik Öst och hans kusin Viktor. Det gjorde att Bertil fick en kärlek till hälsingepolskor, som hållit i sig sedan dess. Under åren 1953-63 blev det inte mycket spel. Men så hade Uno Carlsson från Sparreholm fått höra att Bertil spelade fiol och frågade, om han ville vara med i ett spelmannslag, som de tänkte starta. Från början var det sju spelmän, men så småningom krympte det till fyra – de fyra som gjort Malmbygdens Spelmannslag uppskattat över hela landet, Bror Andersson, Bertil Sjöberg, Sören Olsson och Ingvar Andersson.

Men det som kanske gjort Bertil mest känd inom folkmusiken är hans för måga att spela andrastämmor.

Bertil svar på frågan: Varför musik?

– Jag har alltid varit förtjust i musik – ända från barndomen. Sedan har jag alltid försökt att bli bättre, så man måste alltid liksom pröva, om man inte kan bli det. Och sedan är det så fantastiskt roligt att träffa människor.

En solig vacker vårvinterdag i mitten av mars 1984 gjorde jag ett besök i Malmköping för att i Sörmlands Spelmannsförbunds Gustaf Wetter-stuga, där en del av deras förnämliga arkivmaterial förvaras, söka efter spelmän och uppgifter om dem. Under dagens lopp fick jag besök i stugan av Malmbygdens storspelman Bertil Sjöberg, och det blev en angenäm stund i den lilla stugan, då Bertil berättade minnen från sitt långa musikantliv. Fadern lärde honom spela och att älska den gamla musiken. En kärlek som bestått genom åren. Han beundrade Jon Erik Öst, som fiolspelman och vid åtskilliga tillfällen har han spelat ihop med den berömde hälsingespelmanen. Då Öst kom på besök i Bertils hemtrakter träffades flera spelmän, och då ljud gammellåtarna ur stämde och spända felesträngar natten lång. Tacka för att Bertil då stortrivdes. Och jag kan förstå att även Jon Erik var nöjd, för en förnämligare spelkamrat kunde han inte få. Vem kan sätta stämmor till låtarna och ge melodierna en sådan ornamentik som Sjöberg? Knappast någon.

– Jag har det från jazzmusiken, säger han. Genom den improviserade moderna musiken har jag lärt mig att själv göra harmonistämmor. Jag behöver inte noter för detta, men jag läser noter förstås, och är inte gehörspelare i vedertagen mening.

Jag frågade honom:

Du har väl många minnen från Ditt rika spelmannsliv?

– Visst har jag det. Jag har spelat på bröllop, bjudningsdanser och tillställningar av alla de slag. Jag har minnen från resor runtom i Sveriges avlånga land. Och jag har även framträtt i Italien, Frankrike och Skottland med min musik. Och jag har fått vara med och spela in ett band med danslåtar för folkdansare,

som distribuerats över hela landet. Det är vi i Malmabygdens Spelmanslag som spelat in bandet. Jag har också medverkat i radioprogram både i lokalradion och riksradien.

Bertil Sjöberg har många järn i elden, bl. a. som auktionist, och han hade inte tid att stanna så länge i GW-stugan. Nya uppdrag väntade men han berättade för mig att på hans repertoar stod hundratals gamla låtar, och det är hans största nöje att få spela dem för sin trogna och kära sörmlandspublik.

SJÖGREN GUNNAR fiol

Målare från Bandhagen.

Född 5/6 1895 i Strängnäs stad.

Son till torntutaren Karl Andersson och sångerskan Sofia Josefina Sjögren.

Gustaf Wetter har i en artikel publicerad i Folket den 17/12 1966 skildrat den framstående gamle spelmannen på ett utomordentligt sätt. Jag citerar här nedan valda delar av artikeln:

”-----

I våra dagar blir de genuina gamla spelmännen alltmer sällsynta. Men än kan man träffa någon enstaka spelman, som har fäderneärvda låtar sedan generationer tillbaka.

En sådan är Gunnar Sjögren, Askersundsgatan 14, Bandhagen. (Det var hans adress på äldre dagar. Förf. anm.). Hans far hette Karl Andersson, och han var den siste torntutaren i Strängnäs Domkyrka.

Gunnar Andersson hette således pojken, som nötte skolbänken i Strängnäs folkskola 1902-08. Han hade bl. a. musikdirektör Bedinger i sång en timme per vecka. Hans ordinarie lärare i skolan var en karl med pondus, van att bestämma och van att bli åttlydd. En dag sa han till sin elev: – Du Gunnar ska inte heta Andersson, det finns så många Anders söner. Du ska heta Sjögren efter din morfar.

Därvid blev det. Det var lätt att byta namn på den tiden.

Som 11-åring började Gunnar spela. Morfadern köpte då en fiol för 5 kr i en lumpaffär åt sin dotterson, som snabbt lärde sig de första grunderna.

1920 kom han till Stockholm, där han arbetade i 40 år som målare vid Stockholms stads reningsverk.

Sedan några år tillbaka är han oförmögen att gå och sitter i sin rullstol. Trots detta är han solig och glad och får om vård av sin rara fru. Det som kanske mest bidrager till hans goda humör, är hans kära fiol, som han trakterar med fart och kläm. Huvudsakligen spelar han låtar efter sin morfar Karl Gustaf Sjögren.”

Sjögren spelade låtarna i raskt tempo. Det märktes enligt Wetter, att han spelat till dans i sin ungdom. Han spelade spelmansmässigt med drillar och förslag och varierade likartade fraser. (Wetter Gustaf. Artikel i Sörmlandslåten april 1969)

SJÖGREN GUSTAFVA PETRONELLA se SJÖHOLM GUSTAFVA PETRONELLA

SJÖGREN KARL GUSTAF fiol

Notbindare från Strängnäs.

Född 6/3 1836 i Bryggan, Enköpings Näs s:n, Uppland.

Son till muraren Lars Sjögren och sångerskan Gustafva Petronella Sjöholm.

Gift med sångerskan Maria Sophia Hagberg.

”Han lagade även ryssjor, och mjärdar och pysslade med varjehanda. Han skötte på somrarna om trädgårdarna åt fint folk i Strängnäs. På söndagarna och ibland på vardagarna var han orgeltrampare i

domkyrkan. Han och en medhjälpare, Zetterström, skötte också om ringningen. Det var ett ansvarsfullt jobb att ringa i den stora klockan. Med hjälp av en brädlapp, som sattes mot kanten av klockan, fick de igång den så, att kläppen slog jämna slag, när de satte igång att trampa. Det kallades att gilta klockan.”

Ovanstående är citat ur en artikel av Gustaf Wetter med titeln Färgstarka Strängnässpelmän publicerad i Folket den 17/12 1966. Citatet fortsätter:

”Gustaf Sjögrens gumma hette Sofia. Det var ett duktigt och kavat fruntimmer. Och det kunde nog behövas, ty ibland var spelmannen borta på bröllop åtta dagar i sträck, och då fick Sofia ensam sköta alla sysslor både inom och utomhus.

Det var inte lönt att gubben satte igång och spela inne i stugan, när gumman samtidigt var inne. Då åkte karlen ut. Mången gång kunde man få se spelmannen sitta och spela på en sten på gårdsplanen.

Sin kära fiol förvarade han under sina spelmansfärder i en ovanligt stabil fiollåda, som liknade en kort stock. Den var tung och drogs på en kälke under vintern och på en kärra under sommaren. Fiollådan tålde många och hårda törnar utan att det värdefulla innehållet tog någon skada.

Gustaf Sjögren måste ha varit en storhejare till spelman på sin tid.”

Flera låtar efter honom finns upptagna i K.P. Lefflers samling Folkmusik från Norra Södermanland I-II.

Många av melodierna Gustaf spelade hade han efter modern, och visorna hon sjöng, sjöngs senare av både Gustafs fru Maria Sofia och dottern Sofia Josefina vars son Gunnar blev en framstående fiolspelman. (ULMA acc. nr. 2197)

SJÖGREN MARIA SOFIA se HAGBERG MARIA SOFIA

SJÖGREN SOFIA JOSEFINA sång

Hustru från Strängnäs.

Född 12/9 1863 i Husby, Aspö s:n.

Dotter till spelmannen och statdrängen Karl Gustaf Sjögren och sångerskan Maria Sofia Hagberg.

Gift med torntutaren Karl Andersson.

Hon sjöng visor efter modern och farmodern, och dessa melodier spelades senare av hennes son Gunnar Sjögren, som var fiolspelman.

En del av visorna finns upptecknade och ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping. Uppteckningarna är utförda av Axel Ringström.

En av dessa visor har följande förhistoria berättad av Josefina enligt Ringström:

”Det var år 1835. På den tiden voro bönderna, som hörde under Tynnelsö Herrgård, skyldiga att göra dagsverken åt herrgården. Var gård skulle hålla dräng och hjon åt Tynnelsö. På Tynäs strax intill Strängnäs hade de en stor äng. Där låg folket i lador och logar medan de höll på med höbärgningen.

En kväll gav sig tolv stycken unga karlar från Tynäs i en liten båt in till Strängnäs för att festa. På återvägen var de så illa däran, att båten kantrade. De omkom alla utom två.

En soldat, Anders Börd, som mor kände, har talat om för henne, att han diktade den här visan om den händelsen. För var gång han sjöng den, grät han. Men så sken han upp och sa:

– Jag fick femti riksdaler för den visan, jag.

Snart blev visan allbekant, och de ville ha den på tryck i Västerås och skickade ut en karl att hämta den hos Anders Börd.

Karlen gick ner sig på isen och drunknade han med.

Visans text lyder:

I Överselö socken så haver det sig hänt
ett öde, som aldrig hört nämnas:
att några unga män, som foro från sitt hem,
men döden sin bäge för dem spände.

Ett tusen åtta hundra och trettio fem
den tjugofjärde uti juli månad,
då vågens hårda knall och dess brusande svall
tog tio unga män ifrån jorden.

En bonde från Viggby han miste son och dräng.
Betänk, vilken sorg det måtte vara.
Han ingen nu har att lita sig till,
han kommen är till åldriga dagar.

En resa från Tynäs till Strängnäs de antog.
Till staden komma de ock lyckligt.
Men när de skulle hem, så möter väl dem,
ja, döden och en faslig räddhåga.

Uti en liten farkost de gåva sig från land.
Tolv drängar i sällskap de voro.
Kan hända de glömde Gud Fader och hans son.
Ja, också Gud den helige Ande.

Om någon är, som veta vill, vem visan diktat har,
så kan ni det så vetteligt få veta,
att jag är soldat, mitt namn är Anders Börd
Från Södermanlands Regemente.

SJÖHOLM GUSTAFVA PETRONELLA sång

Hustru från Bryggan, Enköpings Näs s:n.

Född 4/3 1804 i Strängnäs.

Dotter till borgaren Gustaf Sjöholm och Martha Lovisa Flodberg.

Gift med muraren Lars Sjögren, som var 27 år äldre än hon.

Hennes visor spelades av hennes son, fiolspelmanen Karl Gustaf Sjögren och sjöngs av dennes hustru Maria Sofia Hagberg och dotter Sofi Josefina Sjögren, vars son Gunnar Sjögren, fiolspelman, även föredrog melodierna på sitt instrument.

Eftersom hennes make Gustaf Sjöholm kom från Möklinta s:n i Västmanland, som är och var en socken med många spelmän bevarande en rik musiktradition, kan mycket väl en del av melodierna komma därifrån.

SJÖSTEDT ERIK MAGNUS fiol

Husman från Gäringe, Västra Vingåkers s:n.

Född 29/8 1830 i Regna s:n. Östergötland.

Gift med Anna Lisa Olsdotter.

Den 14/9 1860 uppgavs han under nära sex år ha varit frånvarande sin hustru och sina barn ”uthan att känt är, hwarest han sig uppehåller”.

Uppgavs senare vara avflyttad till Stockholm år 1863.

SKIRGUBBEN se ERSSON ERIC

SKOGSTORPARN se OLSSON KARL GUSTAF

SKOGSTORPEN se PERSSON JOHAN PETTER

SKRÄDDAR-ANDERS se ANDERSSON JOHAN EDVARD

SKRÄDDARE-NISSE se NILSSON JOHAN FREDRIK

SKUTT-KALLE se PETTERSSON KARL (KALLE)

SKYRTORPAREN se KARLSSON KARL OSKAR

SKÄCKLINGE-FRANS se PETTERSSON FRANS OSKAR

SME-ANTON se PETTERSSON ANTON

SMENS-AXEL se JOHANSSON CARL AXEL

SMÖRKULLAMOR se ASKLUND ESTER MARIA

SOLHYDDEGUBBEN se JOHANSSON JOHAN AUGUST

SPEL-ANDERS se ANDERSSON FRANS AUGUST

SPEL ARVID se KARLSSON KARL ARVID

SPEL EKMAN se EKMAN ANDERS

SPEL ERKER se ERIKSSON ERIK

SPEL ERKER se ERIKSSON CARL BERNHARD

SPEL ERKER eller GLABOLN DEN ÄLDRE se LARSSON ERIK

SPELFlickan fiol

Oidentifierad spelman.

Flera av de polskor, som Lars Erik Ersson och Fredrik Wilhelm Larsson spelade var efter Spelflickan, och de har upptecknats av Nils Dencker, som innan uppteckningstillfället ej hört talas om henne.
(ULMA acc. nr. 7922:4)

SPEL LASSE se PERSSON LARS

SPEL-NISSE fiol

Oidentifierad spelman från Dalarö s:n.

Han var något notkunnig, enligt förteckningen över Sorundaspelmän i SSF:s arkiv. Inför sin dödsstund begärde han av de anhöriga att få fiolen med sig i graven.

Eventuellt är han identisk med Spelmans-Nisse, dvs Nils Larsson från Ottersta, Sorunda s:n.

SPELMANS-NISSE se LARSSON NILS

SPEL-PELLE eller KALLE RUND se PETTERSSON KARL GUSTAF

STABBE PER se PER STABBE

STAGNELIUS MAGNUS fiol

Informator från Forsby, Österåkers s:n. Sedermera biskop i Kalmar.

Född 19/12 1746 i Näsby, Ås s:n, Öland.

Son till kyrkoherden och kontraktsprosten Magnus Stagnelius och Catharina Sundelius.

Död 5/4 1829 i Kalmar.

Gift midsommardagen 1788 i Österåker med Hedvig Christina Bergstedt. Stagnelius var under sommaren 1784 informator på Forsby gård i Österåkers s:n, och från den tiden finns en sägen bevarad och berättad av den gamle herrgårdskusken på Forsby, Carl Fredrik Löthman. Sägningen berättades för Millerste-Kal, som tecknade ner den och lyder så:

”År 1784 finnes uti Forsby Herrgårds mantalslängd Informator Magnus Stagnelius, född 1746, som var en mycket lärd man vid 38 års ålder. Måhända hade trägna studier tagit hela hans ungdomstid i anspråk, att icke någon tid blivit över för kärleken till kvinnan, som han ännu ej upptäckt. Men, på Forsby vackra herrgård och uti dess vackra omgivningar skulle han upptäcka Henne sommaren 1784, men även göra den tragiska och sorgliga upptäckten, att han var en gammal man, fastän han i känslan ännu var en yngling, som sovit för länge.

Detta blev Informator Magnus Stagnelius varse, då han första gången såg den 18-åriga grevinnan Christina Charlotta Gyldenstolpe. Då kändes som om en bindel tagits från hans ögon, och han märkte till sin grämselse att böckerna för honom skymt bort det enda värde, som tillvaron äger. Kärleken!

Det gick ej länge om, förrän informator Stagnelius var fruktansvärt kär, för första gången i sitt liv, så fruktansvärt kär, att ett avslag från den unga grevinnan säkert skulle spolierat hela hans framtid. Detta insåg grevinnan, som inte blott var ung och fager, utan även ägde skarp intelligens och stort förstånd samt utpräglad medkänsla för allt ärligt och äkta.

Redan vid sitt första möte med informator Stagnelius, fick hon stor respekt för den boklärde, och stort förtroende till informatorn för hans goda och hjärterörande ögon. De skvallrade om en instängd sorg. Det

grepp hennes känsliga sinne på ett sätt, som hon förr ej upplevat. Hon ville offra hela sitt livs lycka, för att dessa sorgsna ögon åter skulle stråla av glädje och hopp.

Det kunde inte undvikas. De drog till varann, och funno ömsesidig förståelse. Deras intensiva kyssar bevisade detta. Men. Detta fick endast bli en kort idyll, det förstodo de båda. Och så fingo de söka glömma denna korta lycksaliga episod, vilket naturligtvis inte lyckades för någongdera.

Greve Nils Philip Gyldenstolpe, som hade fått vetskap om sin dotters och informatorns älskog, fick nu visa vilken verklig själens adelsman han i grund och botten var. Inte med ett ord förrådde han dottern. Ej heller kördes informatorn på dörren. Ej med ett ord förrådde greve Gyldenstolpe att han visste något.

Österåkers sockens kyrkoherde Nils Bergstedt, som ju fortare än någon annan visste om unga grevinnans och informatorns amoure, var dock en mycket klok man. Med en diplomats fina diskretion visste han ju genast, hur han skulle göra greve Gyldenstolpe den tjänst, som greven önskade, men av taktkänsla icke kunde bedja om. Alltså fick, efter kyrkoherde Bergstedts ödmjuka anhållan, hans dotter Maria Sofia Bergstedt anställning uti Gyldenstolpes hov på Forsby.

Där kom kyrkoherdedottern i daglig kontakt med informator Stagnelius.

De blevo vänner, och utan att ana hur det gått till, voro de snart därefter fästfolk, ty unga grevinnan hade ju rest bort, och informatorn ville ju då hava någon att tala med i sin ensamhet. Slutet gott, allting gott, heter det.”

Millerste-Kal hade ett tillägg till detta:

”Enligt originalbrev uti Sjöholms herrgårds arkiv skrivna mellan greve Nils Philip Gyldenstolpe å Forsby och dennes kusin greven, skalden och hovmannen Johan Gabriel Oxenstierna, så arbetade de i flere år till förmån för den lärde informator Magnus Stagnelius framtid. Och tack vare att informatorns grevliga gynnare påverkade Gustaf III blev även informator Magnus Stagnelius med tiden biskop samt ingick äktenskap med sin 2:a kärlek, kyrkoherdedottern från Österåkers s:n Sörmland. Uti detta äktenskap föddes år 1793 sonen, sedermera blivande skalden Erik Johan Stagnelius, som dog endast 30 år gammal 1823.

Denne skald, Erik Johan Stagnelius, som enligt biografierna led av uti nutiden så kallat personlighetsklyvningskomplex, vilket uti hans diktning återspeglas i de två motsatserna, som han ömsom förfäktar med samma oreserverade övertygelse, nämligen dels fullkomlig asketism och dels fri och ohämmad sinnlighet. Nu frågas: varifrån fick skalden Erik Johan Stagnelius detta personlighetsklyvningskomplex? Man känner sig frestad att svara så: ifrån sin fader Magnus Stagnelius första kärlek, vilken kvävdes i sin blomning dvs kärleksidyllen med grevinnan Christina Charlotta Gyldenstolpe å Forsby herrgård, Österåker, Sörmland, sommaren 1784.

Tecknas Stockholm den 18 April 1935 av Karl Eriksson från Säby, Österåker socken, Södermanland.”

Det sista antagandet får väl stå för Millerste-Kal. Tanken är onekligen intressant, men spekulationer omkring E.G. Stagnelii känsliga psyke vill inte jag ge mig in på.

Understundom var det kanske litet si och så med ordningen i församlingarnas räkenskaper. Prästerna saknade tillfredsställande insikter i hur räkenskapsböcker skulle föras, och uteslutet är väl inte, att övriga arbetsuppgifter kunde ta så mycket av prästernas tid i anspråk, att skrivgöromålen fick träda i bakgrunden. Det kan även skönjas i flera fall, då man studerar övriga kyrkohandlingar som husförhörlängder och ministerialböcker.

Österåkers församlings räkenskaper befanns i oordning under slutet av 1700-talet, vilket framgår av följande utdrag ur pvpr av den 13/9 1785:

”1:o. Företogs kyrkans räkenskaper till granskning, och då de befunnos i den oreda, at icke allenast en del af inkomsten för ett eller annat år der syntes i sin widd saknas uthan äfwen ett rent Bokslut för alla åren ifrån förra visitationen felade, såg Visitator omöjligheten at sådant på en eller annan dag reda, utan fant sig nödsakad at tillsäga Pastor det han hwad till uplysning tjena kunde sammanleta skulle, at dag framdeles till närmare utredning bestämmas måtte. Pastor berättade, at han redan widtalt Herr Magister Stagnelius, som wistas wid Forsby och Inspektoren dersammastädes Magnus Åkerblad (även församlingens organist. Förf. anm.) at wara sig wid utredningen behjelpeliga; den senare närwarande lofwade derwid den flit använda, at hwad möjligt woro, till nästa års början skulle utarbetat wara. Imedlertid ålades adjunkten Herr Ulric Bergstedt at efter wanlig method i Cladd för hwarje Sön- och Helgdag införa Kyrkans inkomster och utgifter.”

(Österåkers KA vol. K I:2. ULA)

Samme Bergstedt var särdeles nitisk då det gällde att övervaka socknens ungdom och deras i hans ögon överdrivet bedrivna nöjesliv.

Nu frågar sig väl vän av ordning vad i all sin dar har Stagnelius bland alla spelmän att göra? Jo, han var en mycket uppskattad spelman och skicklig i att föredra de gamla låtarna, varför han mycket väl fyller sin plats bland gamla bondespelmän, även om han så småningom sattes på biskopsstolen i Kalmar.

Han var en av dem som spelade på polska fiolen enligt Millerste-Kal:

”-----

Därjämte fanns uti grevens (Nils Philip Gyldenstolpes) tjänst en informator Magnus Stagnelius, som även var utmärkt fiolspelare. Då informator Stagnelius spelade å polska fiolen, ackompanjerade orgelnist Magnus Åkerblad på grevefamiljens clavecin d’amour, de sirligaste menuetter, gavotter, danse Polonaise, till och med den nya dansen spelades, som kallades cadrille à la france.”

STAHL ELISABETH sång

Hustru från Katrineholm.

Född 3/3 1892 i Rikull, Nuckö, Estland

Död 4/6 1963.

Gift med skutskepparen Adam Stahl.

Gustaf Wetter tecknade upp hennes visor och gjorde även bandinspelningar med henne. I samband med detta skrev Folket den 27/4 1963 en artikel om den estlandsfödda sångerskan:

”Med hög klar stämma sjunger 71-åriga fru Elisabeth Stahl psalmer, som för länge sedan kommit ur bruk. De är hämtade ur 1695 års svenska psalmbok och hon har lärt sig dem i Estland av sin mor, fru Eva Blees från Nuckö, och denna hade i sin tur lärt sig melodierna av sina föräldrar, som hade texten efter en i Reval 1742 tryckt upplaga av 1695 års psalmbok. Även i de svenska kyrkorna i Estland sjöng man på 1800-talet efter Wallins psalmbok och det är därför endast den muntliga traditionen i fru Stahls släkt som fört de gamla psalmmelodierna vidare.”

I samma tidning berättar G. Wetter angående en gammal psalm som fru Stahl sjöng, och som han tecknade upp:

”Psalmen är märklig i mer än ett avseende. Texten lyder:

Ack, mitt skepp vill sjunka neder,
mast och roder gå itu.
Böljan mig min grav bereder,
ingen, ingen hjälper mig!
Havet stormar upp i sky,
vädret mände fasligt gny.
Vart skall jag, förlätne, blifva.
Stormen vill mig sönderrifva.

Fru Stahl kunde endast en vers. Ytterligare några verser finns i E.G. Österlings Evangeliska Läro- och bönepsalmer. Stockholm 1724. Psalmens text var en realitet för de sjöfarande esterna i svenskbygderna på Vackö, Kors, Lilla och Stora Rågö och Ormsö.”

Och fru Stahl kunde sjunga denna psalm och minnas sin egen flykt över Östersjön från hemlandet sommaren 1943. Det skedde på legal väg. Tyska krigsfartyg visade vägen genom minfältet för den svenska båten Odin under några spännande dagar. Till slut landade de i Lilla Värtan och fick sitt första härbärge i Sabbatsberg. Med på flykten var maken och en liten dotter.

Wetter fortsätter berätta:

”Det var där och hos de hemvändande Gammal-svenskby-borna som 257 Folkliga svenska koralmelodier är upptecknade av musikkonsulent Olof Andersson 1929 och 1932. De är utgivna på Svenska Diakonistyrelsens Förlag 1945. De är kompletterade med ett femtiotal utskrivna fonogram, upptagna 1921 av lektor C. Kreek i Hapsal. Dessa koraler kompletterades 1938 av professor Carl Allan Moberg som på uppdrag av Radiotjänst gjorde ett fyrtiotal grammofoninspelningar av de gamla psalmmelodier som då ännu sjöngs på ön. De är publicerade i Svensk Tidskrift för musikkforskning 1939.

Jag skulle tro att det inte finns många som nu i vår moderna tid kan sjunga en psalm med muntliga traditioner från 1600-talet både i fråga om text och melodi. Men fru Elisabeth Stahl hon kan det.

– Det man har lärt sig av mor och mormor i sin spädaste barndom, det har etsat sig fast i minnet. Och nu lever jag på minnena, sedan min man dog 1949, säger hon.

I svensksbygderna var de sjöfarande esterna många gånger i sjönöd, då både mast och roder på fartygen bröts sönder. När fru Stahl själv flydde över Finska viken skedde det på ett stort fartyg och med tysk hjälp och assistans både till sjöss och i luften, men för hennes båda söner, 17-årige Lennart och 27-årige Rickard

Elisabeth Stahl och Gustaf Wetter

Mig klingar i örat, när dagen är ljus.
När ljuset bortviker och mörkret går in
då klingar den rösten i öronen min.
Jag tänker för den skull allt stadigt uppå
ur världen att gå, ur världen att gå.

Gäck in i din Herres glädje, du gode och trogne tjänare.
Frid över ditt ljusa minne.”

(Wetter Gustaf. Folket den 6/6 1963)

var det mycket värre. I en motorbåt till bristningsgränsen fylld med flyktingar, endast någon decimeter återstod av relingen till vattenytan, där motorn strejkade, då de var halvvägs till Sverige och friheten.

– Det var väl en skyddande makt som höll sin hand över mina pojkar och räddade dem, sa hon.

Ett drag av fromhet och gudsförtröstan är kännetecknande för de flesta sagesmännen till de gamla korallerna från Estland. Jag är synnerligen tacksam över de fyra koraler, som jag med elektrotekniker Olof Wistrand hjälp har spelat in på band för spelmansförbundets arkiv. En kopia skall sändas till Musikhistoriska museet och en till Sveriges spelmäns riksförbund och Nobelbiblioteket, Stockholm, avslutar Gustaf Wetter sin artikel i Folket, och hans avslutning på det in memoriam han skrev vid fru Stahls bortgång lyder:

”Det är en händelse som ser ut som en tanke, att den sista psalmen, som hon sjöng för mig, hade följande lydelse:

Beställ om ditt hus.

STAVASKRÄDDAREN se NILSSON JOHAN FREDRIK

STEN ERIK fiol

Vice korpral från Stensätter, Spelviks s:n.

Född 9/3 1781 i Vadsbro s:n.

Gift med Greta Lisa Jonsdotter.

Dotterdottern Clara Christina berättade om sin morfar, hur han en gång blev förföljd utav vargar på Runnvikens is. Han hade lånat häst vid Ånsund i Ludgo s:n samt varit och spelat på ett bröllop vid Näsby i Bogsta s:n.

– Spelmännen fick då alltid med sig hem av alla sorters bröd, som fanns i bröllopsgården. Väl utkommen på sjön blev han upphunnen av en flock vargar. Han kunde ju ej försvara sig mot övermakten:

– Jag försöker väl så länge jag kan...

Så slängde han då först tunnbrödkakorna i flocken. Det räckte ju inte länge. Så tog han en grovlimpa, därpå siktkakorna och tänkte sedan med grämselse på om han skulle få lov att offra kaffebullarna också. Ja, det blev ej bättre, även de var snart slukade. Då tog han den tomma säcken. Den räckte ej heller lång stund. Men vänta ett tag. Han hade ett svinhårsrep också, det offrades även. Men vad skulle han taga sedan? Nu var det bara han och hästen kvar. I sin förtvivlan tog han då fram fiolen och började spela av alla krafter, men det hade en oanad verkan. Flocken stannade först ett tag, för att sedan vända tillbaka samma väg, som de kommit.

– Nog har jag vetat att jag inte varit en så stor spelman, men att jag spelat så dåligt, så att till och med vargen skulle rymma för mina toner, det trodde jag inte, sade Sten, då han på äldre dagar berättade om sitt äventyr på isen.

Korpral Sten var ej helt arbetsförför, ty hans axel var skadad – ett minne av ett skott under kriget 1808-09. Dagen efter sitt bröllop gav han sig iväg över havet till krigsskådeplatserna i öster.
(Gabrielsson Arvid. Uppsats Från Spelvik, Lid och Ludgo, Sörmlandsbygden 1948)

STEEN CARL FREDRIK fiol

Gjutare från Torshälla.

Född 1/5 1875 i Sura s:n.

Son till arbetaren Carl Wilhelm Sten och Maria Christina Olsson.

Gift med Alma Elisabeth Jansson.

Han flyttade omkring 1907 till Södermanland. Även sonen Karl Hugo Steen var en duktig fiolspelarare.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

STEEN KARL HUGO fiol

Svetsare från Eskilstuna.

Född 27/5 1898 i Sura s:n. Västmanland.

Son till spelmannen och gjutaren Carl Fredrik Steen och Maria Christina Olsson.

Han har spelat tillsammans med Gunnar Olsson på tävlingar och stämmor sedan 1925, och båda representerade sitt landskap Sörmland på riksspelmansstämman i Stockholm 1927.

Född i Västmanland och Sura s:n flyttade han till Sörmland vid nio års ålder. Han är notkunnig och har dels genom självstudier, som han började med vid fjorton års ålder, och dels genom att ta lektioner, bringat sig den färdighet på fiolen, som han nu besitter.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

STENBERGA-LASSE se LARSSON KLAS ALBERT

STENBLOM ARTUR ADAM GIDEON fiol

Montör från Nynäshamn.

Född 3/2 1888 i S:t Nicolai (Storkyrko) församling, Stockholm.

Gift med spelmannen Ingeborg Alice Nyström.

Båda finns upptagna i en förteckning över spelmän från Ösmo bevarad i SSF:s arkiv i Malmköping.

STENBLOM INGEBORG ALICE se NYSTRÖM INGEBORG ALICE

STENHUS-JAN fiol

Oidentifierad spelman.

Han lär ha förtjänat så mycket på en enda polska att han kunnat bygga sig ett stenhus. Detta är vad sägner säger. Polskan kallas Stenhus Jans polska och finns upptecknad och ingår i ULMA:s samlingar acc. nr. 3223:1 sid. 159.

STRAND JON SAMUEL fiol, orgel

Organist från Västra Vingåkers s:n.

Född 3/6 1786 i Stockholm.

Död 23/7 1860.

Gift 1:o med Gustafva Sophia Bergstedt.

Gift 2:o med Anna Larsdotter.

Han var Per Brolins lärare i fiolspelning.

STRANDBERG CARL AUGUST fiol

Skräddare från Strandslund, Runtuna s:n.

Född 4/7 1856 i Lagersberg, Runtuna s:n.

Son till spelmannen och skräddaren Carl Fredrik Strandberg och Anna Stina Persdotter.

Död 1920.

Gift med Augusta Charlotta Carlsson.

En vals efter honom upptecknades av O. Andersson och ingår i dennes samling Sörmländska låtar som nr 598.

STRANDBERG CARL FREDRIK fiol

Skräddare från Lilla Hammarstugan Odensberga, Runtuna s:n.

Född 4/9 1824 i Tomtsätter, Runtuna s:n.

Son till inhyses Lars Larsson och Brita Stina Andersdotter.

Gift med Anna Stina Persdotter.

En polska efter honom ingår i O. Anderssons samling Sörmländska låtar som nr 530.

Även sonen Carl August Strandberg var fiolspelman.

SUNDIN GUSTAF WILHELM fiol

Jordbruksarbetare från Norra Hagaberg, Sorunda s:n.

Född 1844 i Stockholm.

Gift med Amalia Albertina Andersson.

Han är nämnd i en förteckning över spelmän i Sorunda, SSF:s arkiv, Malmköping.

SUNDIN KLAS HALVAR fiol

Bilmontör från Sunnebo, Södertälje.

Född 18/9 1889 i. Hällsätterstugan, Svärta s:n.

Son till torparen Clas Oskar Sundin och Johanna Ulrika Carlsson.

Död 16/8 1962.

Han arbetade åren 1915-16 vid Förola gruvor, Svärta s:n. Kom år 1917 till Södertälje och anställdes vid Scania-Vabis, där han kvarstod i tjänst till sin pensionering.

Började tidigt lära sig spela fiol och tog även lektioner av kantor Edman i Svärta, i fiolteknik och notläsning.

Han spelade ofta tillsammans med Ernst Nyberg, Svärta, som trakterade 3-radigt dragspel.

Noter efter Sundin finns bevarade hos en son i Södertälje. I Olof Anderssons uppteckningsanteckningar från år 1936 är Sundin omnämnd i del 3 sid. 50, och dessa anteckningar ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan Malmköping.

SUNDQVIST fiol

Oidentifierad spelman från Stora Malms s:n.

Han var en av Stor-Fräntuppasönerna.

Angående trefaldighetsfirandet vid Henniketäppans källa, där Sundqvist spelade, berättade Augusta Pettersson (f. 1872) från Lilla Davidstorp följande:

– I källa ve Henniketäppan, där drack di brunn på trefaldighetskvällen. Först jag minns var det inte oppbyggt där ikring, utan då var det alldeles öppet, rinnande vatten. Klart vackert rinnande vatten var det.

Di sa, att di 'drack brunn för snea skor. Ja ska ta på mej snea skor, så får ja se, om di blir raka', kunde di säga, när di gick dit. Di bruka dansa på vägen dit och däromkring först.

Innan vi gick till källa på trafaldighetsafton, bruka di ha lövat ve källa. Di tog lövrusker, la lövrusker runt ikring, så att di täckte allt sånt där uselt slam, som va ikring källa. Det var bara ett par bräder te gå ut på över källa, men di la löv runt ikring, så trädde di ett par kvistar i själva öppningen på källa. Jag tycker ja minns, att di reste opp nån lövbåge också långt tebaka över källan, med ja är inte säker hur då var.

Så gick vi dit ve sjuti'n på kvällen. Vi samlas borta på vägen och gick i ra på vägen, de var mitt för Vägga vi samlas. Spelman gick i täten med fiol. Spelman var en av di där Stor-Fräntuppasönerna, Sundqvist hette han. Han gick före oss på vägen och spela. Vi dansa, sen vi hade druckit ur källa, tog oss ett par sväljare vatten, drack ur en kaffekopp och så var de klart.

Sen gick vi å dansa på Bjälkbols loge, men jag minns, att vi dansa på vägen också. Spelman skulle ha spelanspengar, di tog en hatt eller myssa och gick ikring med. Sundqvist var duktig te spela, lessna han på te spela, så var de alltid nån annan, som ställde sej breve och sjöng.

Di bruka dansa te midnatt: hambo, polsker, polkett, mazurka, de dansa di alla som kunde.

(Nordin-Grip Imber. Tro och sägen i Stora Malm. Uppsats i Katrineholmsortens hembygds- förenings årsbok 1964)

SUNDQVIST JOHANNA CHARLOTTA sång

Hustru från Åboö, Ripsa s:n.

Född 5/10 1843 i Vibyholm, Årdala s:n.

Dotter till kökspigan Maja Stina Larsdotter. (Fader angavs i Årdala församlings husförhörlängd A I:9 vara Johan Abrahamsson i Sibro Kvarn).

Gift med statdrängen Carl Johan Jansson.

Hon uppfostrades hos sina morföräldrar i Nysäter, Årdala och stannade i deras torp till år 1862, då hon fick sin första tjänst som piga i Sörby. Där stannade hon till året därpå, då hon flyttade till Ripsa s:n som piga på Åboö säteri. Innan hon gifte sig bar hon styvfaderns namn Sundqvist, ty hennes mor gifte sig med torparen Carl Erik Sundqvist.

Hennes visor finns upptecknade och förvaras i SSF:s arkiv i GW-stugan i Malmköping.

SUNDSTRÖM AXEL

Musikant och skomakare från Lindalen, Sorunda s:n.

Född 12/4 1834 i Karlstad.

Gift med Brita Andersdotter.

Han uppges vara musikant i Sorunda församlings husförhörlängd för år 1870. Kom till Sorunda från Ösmo 1870. I husförhörlängden står:

”Här bor musikanten och skomakaren Axel Sundström...” Vilket instrument han spelade angavs icke.

SUNDSTRÖM AXEL ALFRED fiol

Hemmansägare från Yxlö, Ösmo s:n.

Född 6/6 1857 i Yxlö, Ösmo s:n.

Son till bonden Anders Axel Sundström och Carin Jonsdotter.

Gift med Matilda Josefina Lidberg.

Han var en byspelman, vars låtar och visat sjöngs av dottern Astrid, gift Schöning. Hon föredrog flera melodier efter fadern vid en inspelning som Märta Ramsten SVA gjorde med henne d. 8/5 1973.

SVAHLBERG GUSTAF mungiga

Maskinreparatör från Eskilstuna.

Född 12/4 1861 i Bergs s:n. Västmanland.

Han var känd som en fysiskt mycket stark karl. Han hade arbetat vid 27 olika bruk, men ansåg sig höra hemma i Eskilstuna. Som mungigevirtuos var Sahlberg mycket ansedd. Flera säsonger engagerades han av Skansen, där han 3-4 timmar dagligen spelade i Bollnässtugan eller Älvrosgården. Vid sina framträdanden bar han Vingåkersdräkt.

(Svensk tidskrift för musikforskning. Utgiven av Sv. Samfundet för musikforskning årgång 53. 1970)

SYRÉN GUSTAF fiol

Skräddaremästare från Södertälje.

Född 4/9 1872 i Norrby, Bogsta s:n.

Son till spelmannen och drängen Anders Johan Andersson och Anna Sofia Andersdotter.

Han började som tioåring spela fiol för fadern, som gav honom undervisning, och redan tidigt fick han åtfölja denne på bröllop och danser för att sekundera honom. Även den tio år äldre brodern Johan Edvard Andersson var han under lång tid följaktig, då det gällde att spela till dans.

Syréns repertoar är i stort sett likartad med broderns. En del melodier har han efter Melker Andersson, med vilken han en tid bodde nära granne i Östtorp, samt från en annan skicklig spelman, Oskar Blomberg i Nyköping.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

SÅNGAREN fiol

Oidentifierad spelman från Fågelsången, Österhaninge s:n.

Olof Andersson nämner honom i sin samling Sörmländska låtar

SÄFSTRÖM GUSTAF BERTIL fiol

Trädgårdselev från Kråklund, Svärta s:n.

Född 11/12 1913 i Lästringe s:n.

Son till torparen Gustaf Konrad Säfström och Jenny Augusta Johansson Stolt.

Han fick redan som barn börja spela fiol och lärde sig då av morfadern Axel Viktor Johansson i Kråklund, vars låtar han tillägnade sig. Säfström spelar även nyare musik.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

SÖDERBERG EDIT, "KATTRINÄ I KLÖVHÄLLA" se RINGMAR EDIT AMANDA

SÖDERBERG NILS fiol

Skomakare från Eriksberg, Västerhaninge s:n.

Född 12/6 1821 i Lunda s:n enligt Västerhaninge husförhörlängder men han kan ej återfinnas i födelseböckerna för Lunda församling i Södermanland eller Lunda församling i Uppland.

Gift med Brita Stina Almgren.

SÖDERLIND JOHANNA MATHILDA, "HUSTRU TELL" sång

Soldathustru från Tobo, Härads s:n.

Född 1/6 1824 i Solberga, Åkers s:n.

Dotter till arbetaren Jan Petter Jacobsson och Maria Brita Andersdotter.

Död 1883.

Gift med soldaten Gustaf Tell.

Hon var en av de traditionsbärare av visor som nämns av Gustaf Eriksson i Härads s:n.
(Jansson Sven Bertil, SVA i brev till förf.)

SÖDERSTRÖM JOHAN fiol

Skomakare från Mariedal, Bogsta s:n.

Född 8/2 1806 i Törnby, Bogsta s:n.

Son till bonden Pehr Pehrsson och Maria Jönsdotter.

Död 1893.

Gift med Maria Margareta Söderberg.

Sonen Karl Otto Söderström var också en duktig fiolspelman.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

SÖDERSTRÖM KARL OTTO fiol

Sadelmakare från Karlberg, Ludgo s:n.

Född 24/10 1845 i Mariedal, Bogsta s:n.

Son till spelmannen och skomakaren Johan Söderström och Maria Margareta Söderberg.

Död 1911.

Gift med Sofia Mathilda Söderström.

En av hans mest omtyckta polskor hette ”Skutt-Fias marsch över körrgål’n”.
(ULMA acc. nr. 7481 och 27996:1)

SÖDERSTRÖM OSKAR. fiol

Från Karlberg, Ludgo s:n.

Född 1877 i Karlberg, Ludgo s:n.

Son till spelmannen och sadelmakaren Karl Otto Söderström och Sofia Mathilda Söderström.

Farfadern var också spelman. Som ung spelade Söderström ofta tillsammans med två spelmän från Tunaberg. Även systemen Hilma spelade fiol.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

SÖFSTEDT JONAS fiol

Kringvandrande blind spelman från Stenkvista s:n.

Född 12/12 1796 i Söfsta soldattorp, Stenkvista s:n.

Son till korpral Nils Söfstedt och Maria Christina Jonsdotter.

Död 2/2 1860 i Sorunda s:n.

Ur Sorunda församlings död- och begravningsbok:

”Gamle blinde mannen Jonas Söfstedt från Stenquista Socken i Nyköpings län har flera år tidets brukat gå inom Sorunda, har nu en tid uppehållit sig å Lisön och efter tre dagars sjukdom afled han i Södra Karnäs. I en hos honom funnen bok var han född i Stenquista 1796 12/12. Han begrafdes på Fattigvårdens bekostnad och skrifvelse om allt detta skall afgå till Stenquista. Efter gjord anmälan hos kronobetjeningen blef undersökning och betyg der öfver aflemnadt.”
(Sorunda KA vol. F:1. ULA).

Sannolikt är att Söfstedt liksom i övrigt samtidens kringvandrande spelmän bl. a. gjorde tjänst i byar, bondgårdar och annorstädes som förmedlare i konsten att traktera musikinstrument. Förnämligast var att i hemmen ha bl. a. egen musikutbildning. Lönen var mat och logi under olika långa tidsperioder. Handikappet blindhet störde ej nämnvärt arbetet då gehörsmetoden företrädesvis användes.
(Ur anteckningar ingående i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping)

EFTERSKRIFT

Författaren och utgåvan

Författaren, genealogen, radiomannen mm Lars Erik Larsson, föddes i Göteborg 1931. Fadern var pastor i Svenska Israelmissionen och familjen fick då och då byta bostadsort, men som vuxen blev Uppland hans hembygd. Till vardags arbetade han på Landsarkivet i Uppsala där han hade nära tillgång till olika statliga arkiv från Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Lars-Erik Larsson (1931 – 2006)
Foto Gösta Brandberg

Han hjälpte många släktforskare med uppgifter och skrev många artiklar och böcker. Efter sin första bok om uppländska klockare och organister *Organister och klockare i Uppland, Svartsjö kontrakt* började han söka efter dessas elever – det ålåg nämligen klockare och organister att både svara för musik vid större kalas i socknen och ta emot 'nylärningar'. Resultatet av detta arbete blev boken *Uppländske spelmän under 4 århundraden* (Upplands Grafiska AB 1980, ISBN 91-970228-1-0) och han beslöt sig därefter att göra motsvarande arbete för Sörmland. Södermanlands Spelmansförbund har ett omfattande arkiv med både eget material och kopior från andra institutioner och Lars Erik Larsson gick successivt genom

merparten av samlingarna och kompletterade spelmansuppgifterna med biografiska data och andra uppgifter från andra källor.

Resultatet blev ett manuskript på över 550 sidor med uppgifter om mer än 700 spelmän och sångare som verkat i Sörmland – flertalet under 1800-talet eller det tidiga 1900-talet, en mindre del från 1700-talet och några enstaka var från slutet av 1600-talet. Ett fantastiskt material – men det blev aldrig tryckt - någon finansiering stod inte att finna till den omfattande utgåvan.

Lars Erik gick bort 2006 och fick inte uppleva att materialet äntligen (2008) publicerades – visserligen inte i tryckt form, utan på Internet, men därigenom tillgängligt för många.

Manuset har digitaliserats i sin helhet utan andra ändringar än uppenbara stavfel och smärre felaktigheter. Några enstaka förtydliganden har lagts som fotnoter. 700 spelmän och sångare är ett väsentligt antal men läsaren kommer kanske ändå att sakna några namn, men Lars Eriks urval har bibehållits – med ett enda undantag; August Widmark i Vingåker saknades. Han var 1800-talets mest kände spelman i västra Sörmland och det har givetvis inte undgått författaren. Sannolikt hade han ett separat material om storspelmannen, men av någon anledning kom det inte med i manuset. Här har en komplettering skett.

Successivt har skriften illustrerats med bilder samt utökats med fler spelmän.

Lars Eriks farfar var spelman och finns med i den uppländska utgåvan. Han hette Lars August Larsson, född 1859 i Nora och var aktiv spelman tills han gifte sig. Lars-Erik kommenterar sin egen roll: "...jag är ett av hans barnbarn. Tyvärr har jag ej begåvats med förmåga att traktera instrument, men ärvt ett levande intresse för musiken och då speciellt allmogemusiken och dess utövare både nu och i gången tid. Ett intresse som varit förutsättningen då det gällt att färdigställa denna spelmansmatrikel."